

รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือ ของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย

พรต เสดสุวรรณ^{1,*}, วันชัย ปานจันทร์², ศจีมาจ ณ วิเชียร³,

นวลละออ แสงสุข⁴ และ ชุมพล รอดแจ่ม⁵

^{1,2,4}คณะพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

⁵วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Received: 15 June 2020

Revised: 25 June 2020

Accepted: 9 July 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ที่จำเป็นในการทำหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ ในภาคเหนือของประเทศไทย (2) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย และ (3) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย โดยมีขอบเขตพื้นที่การศึกษาคือหมู่บ้านชาวลัวะ บ้านมิดหลวง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประชากรและวิธีการศึกษาแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ (1) การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ที่จำเป็น และ (2) สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ จากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญ และด้านนักวิชาการ จำนวน 9 คน (3) ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ โดยนักวิชาการด้านการจัดการความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 7 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ ประกอบไปด้วย (1) องค์ความรู้ด้านการผลิตเส้นใยฝ้าย การตกแต่งลวดลายบนผืนผ้าฝ้าย และการทอผ้าฝ้าย (2) องค์ความรู้ด้านการย้อมสีเส้นใยฝ้าย (3) องค์ความรู้ด้านผ้า และการใช้สอยผ้าฝ้าย โดยนำองค์ความรู้ที่ได้มาผ่านกระบวนการจัดการความรู้ตามแนวคิดการจัดการความรู้ของ Marquardt มาสร้างเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การแสวงหาความรู้ ด้วยวิธีการสังเกต สัมผัส เปรียบเทียบ โดยอาศัยวัตถุต้นแบบ จากผ้าทอโบราณในครอบครัว โดยวิธีการสอบถาม พูดคุย กับช่างทอผ้าในหมู่บ้าน (2) การสร้างความรู้ โดยวิธีการสังเกต และทดลอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้และฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ใหม่ในกรอบเดิม (3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ ด้วยวิธีการสอบถาม พูดคุย หรือการทำเลียนแบบ กับช่างทอผ้าในหมู่บ้าน รวมไปถึงการสังเกตเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงประกอบพิธีกรรม และ (4) การประยุกต์ปรับใช้ความรู้ โดยการนำความรู้ 3 ขั้นแรกมาใช้โดยตรงด้วยตนเอง และโดยการนำความรู้มาปรับใช้ และปรับเปลี่ยนด้วยตนเอง

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ ชาวลัวะ

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: prote@bangkokair.com

Folk Wisdom Knowledge Management Model for Hand-Woven Cotton Fabric of Lua in the North of Thailand

Prot Setsuwan^{1,*}, Wanchai Panjan², Sageemas Na Wichian³

Nounla-or Saengsook⁴ and Chumpon Rodjam⁵

^{1,2,4} Faculty of Human Resource Development, Ramkhamhaeng University

³ College of Industrial Technology, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

⁵ College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University

Received: 15 June 2020

Revised: 25 June 2020

Accepted: 9 July 2020

ABSTRACT

The objectives of this research are (1) to study on state of knowledge management and necessary body of knowledge, (2) to create the knowledge management model, and (3) to evaluate such knowledge management model. Population scope and study methods comprise of 3 parts: (1) study of on state of knowledge management and necessary body of knowledge, (2) creating the knowledge management model from information acquired by interviewing 9 persons consisting of Lua people with hand-woven fabric skills, experts of Lua's hand-woven fabric, and academics in this field, and (3) to evaluate the mentioned knowledge management model by 7 persons consisting of knowledge management academics, hand-woven fabric experts, and stakeholders. The research result shows that the body of knowledge on hand-woven fabric of Lua consists of (1) the body of knowledge on cotton fiber production, decoration on cotton fabric and cotton weaving (2) the body of knowledge on dyeing (3) the body of knowledge on fabric and utilization of hand-woven fabric. The acquired knowledge has been processed through 4 steps of knowledge management according to a conceptual framework on system model of knowledge management of Marquardt including (1) knowledge acquisition through observation, touch, research and comparison which refers to a starting material or an original object from ancient woven fabric in a family. Knowledge and understanding in basis of hand-woven fabric of Lua is also required. Such knowledge and understanding can be acquired through question and conversation with weavers or experts in weaving in the village. Recommendation, teaching, observance or imitating weavers in the village can also be applied, (2) knowledge creation through observation and experiment which are the way of self-learning and practice to build expertise that would require creativity within an original framework. This activity also includes learning weaving technique and new pattern development.

Those could be acquired from knowledge acquisition and practical knowledge creation through observation and experiment to correspond to utilization demand and duration, (3) informal knowledge sharing within the group which is talking, teaching and learning through villagers and the formal one through various forms of meetings, teaching and trainings that are organized by the community or government agencies or private sectors. Those learning events should have clear objectives, benefits and process. This also includes observation as another way of learning through rite and belief that are internally organized. This includes observation on costume in the rites, listening to stories or words used in the rites, and (4) knowledge application which can be executed by directly applying knowledge that has been acquired during knowledge acquisition, knowledge creation and knowledge sharing by oneself and choosing applicable knowledge to apply by oneself.

Keywords: Knowledge Management Model, Folk Wisdom, Hand-Woven Cotton Fabric of Lua, Lua

*Corresponding author; Email: weerachet.mangwane79@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชาวลัวะจัดเป็นกลุ่มชนที่ใช้ภาษาละเวือะ หรือละว้า หรือว้า ซึ่งเป็นกลุ่มภาษาที่ไม่มีการใช้ระบบเสียงวรรณยุกต์ เจอร์จ ดีฟโฟลท์ (Gerard Diffloth) นักภาษาศาสตร์ ได้จัดให้เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic Languages) ตระกูลภาษาย่อยมอญ-เขมร (Mon-Khmer Subfamily) สาขามอญ-เขมรเหนือ (Northern Mon-Khmer) สาขาย่อยปะหล่อง-ว้า (Palaungic-Waic) กลุ่มละเวือะ (ละว้า, ว้า) (Lavua) Sirindhorn Anthropology Center (1999) กล่าวว่า ชาวลัวะ เป็นเจ้าของถิ่นฐานทางภาคเหนือแต่เดิม ก่อนที่ไทยเราจะอพยพลงมาสู่แคว้นสุวรรณภูมิ ตามตำนานของเขียงรายได้บันทึกไว้ว่า ชาวลัวะเคยมีอำนาจปกครองไทยสมัยหนึ่ง แต่ต่อมาภายหลังได้เกิดการต่อสู้รบกัน ไทยได้รับชัยชนะได้ทำการฆ่าฟันขับไล่ และทำลายล้างชาติละว้าเป็นจำนวนไม่น้อยที่ชาวลัวะได้ทำการหนีกระจัดกระจายไปอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อาศัยอยู่ในบริเวณห่างไกลจากความเจริญ โดยตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นหมู่บ้านเฉพาะ ครั้นบ้านเมืองย่างเข้าสู่ความเจริญโดยมีถนนหนทางติดต่อไปมาทั่วถึงกัน รัฐบาลไทยได้ขยายการศึกษาแพร่หลายออกไป บรรดาลูกหลานชาวลัวะซึ่งนับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่ดั้งเดิม มีขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายคลึงคนไทยเผ่าอื่นๆ ก็กลายเป็นชาวเหนือมากขึ้นทุกที ซึ่งอาจทำนายได้ว่าอนาคตอันใกล้ชาวลัวะจะต้องสิ้นสูญชาติไปอย่างแน่นอน

ขนบธรรมเนียมเครื่องแต่งกายของชาวลัวะมีความแตกต่างกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา คือ สตรีชาวลัวะนิยมสวมเสื้อผ้าฝ้ายสีขาว นุ่งซิ่นมัดปึก สวมปลอกขา ใส่สร้อยลูกปัด และใส่ต่างหูเงิน และบุรุษชาวลัวะ นิยมสวมเสื้อผ้าฝ้ายสีขาว และนุ่งกางเกงผ้าฝ้ายสีขาว ทั้งนี้พบว่า เครื่องแต่งกายดังกล่าว ถูกตัดเย็บขึ้นมาจากผ้าฝ้ายทอมือด้วยกี่เอวแบบโบราณตามจารีตชาวลัวะ เป็นผืนผ้าฝ้ายเนื้อหนา แน่น และมีหน้าผ้าแคบ มีการใช้สีในการย้อมอยู่ 2 สีหลัก คือ สีแดง หรือสีสะลัก ที่ได้จากการย้อมร้อนของรากยอป่า และสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม หรือสีลอง ที่ได้จากการย้อมเย็นของใบหนะ หรือใบหอมป่า

สตรีชาวลัวะมีฝีมือในการทอผ้า ด้วยกี่เอวแบบโบราณ ซึ่งจะทอผ้าด้วยเส้นใยฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ เพื่อไว้ใช้สวมใส่ และใช้สอยภายในครัวเรือน โดยเฉพาะผ้าซิ่นสำหรับสตรี ที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของการแต่งกายประจำชนเผ่าลัวะด้วยการนุ่งผ้าซิ่นผืนแคบ ที่มีลวดลายตามแนวขวางลำตัวสีแดงสลับกับสีดำ สวมเสื้อสีขาว และห้อยสร้อยลูกปัดเม็ดเล็กเป็นพวงใหญ่

การตกแต่งลวดลายผ้าของชาวลัวะนั้น ใช้เทคนิควิธีการตกแต่งลวดลายผ้าด้วยวิธีการมัดหมี่เส้นยืน เรียกวิธีการมัดปึก ซึ่งจะประกอบด้วยการมัดปึกดำ และการมัดปึกแดง ทำให้เกิดเป็นลวดลายสีขาวบนพื้นสีแดง และลายสีขาวบนพื้นสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม นิยมใช้เป็นลวดลายบนผ้าซิ่น หรือผ้านุ่งของชาวลัวะ เมื่อมองดูลวดลายบนผืนผ้าโดยรวมแล้ว จะให้ความรู้สึกถึงสายน้ำไหล และหรือฝูงปลาที่กำลังแหวกว่ายลำธารไปมา เมื่อถูกแสงจากดวงอาทิตย์ส่องกระทบเกล็ดปลา ทำให้เกิดแสงสะท้อนระยิบ ระยับ ซึ่งจะทำให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวไปมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นแล้วยังพบว่ามีการใช้เทคนิคการยัก หรือการเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษลงไปบนผืนผ้าเพื่อให้เกิดเป็น “ลวดลายตวน” อันปรากฏอยู่ในผืนผ้าในพิธีการชาวลัวะ ได้แก่ ผ้าตวน และผ้าลาเบย อีกด้วย

ในปัจจุบันงานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมของภาคเหนือในประเทศไทยที่ทรงคุณค่า และกล่าวได้ว่าเป็นความภาคภูมิใจของชาวลัวะ ที่ได้รังสรรค์สิ่งทอจากกระบวนการทางธรรมชาติที่อยู่รอบกายในชีวิตประจำวัน ตกแต่งลวดลายตามจารีต และการพบเห็นโดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ควรค่ากับการอนุรักษ์และสืบสานต่อไป

ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า องค์ความรู้ทางด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือชาวลัวะ มีคุณค่าทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ด้วยเพราะเป็นเครื่องยืนยันถึงประวัติความเป็นมาในอดีตของกลุ่มชน ที่ได้บันทึกเรื่องราวผ่านงานศิลปกรรม สมควรที่จะมีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือที่สามารถจับต้องได้ ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากตัววัตถุที่นับวันจะเสื่อมสลายไปตามสภาพ และความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือที่ไม่สามารถจับต้องได้ ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล ควรได้รับการจัดการความรู้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อไม่ให้สูญหายไปกับการเวลาและตัวบุคคล จึงสนใจทำการศึกษา เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ที่ได้รวบรวมความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะมาผ่านกระบวนการจัดการความรู้ ให้ได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ที่สามารถนำไปต่อยอดเพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกในการแสวงหาความรู้ (acquisition) และการสร้างความรู้ (creation) ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล และเป็นความรู้ที่ชัดเจน ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (transfer and utilization) โดยมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ง่ายต่อการเข้าถึงเรียนรู้ และการนำไปประยุกต์ปรับใช้ (application and validation) ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในกลุ่มคนผู้สนใจ และยังสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้เป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการพัฒนางานหัตถกรรมสิ่งทอของชาวลัวะ ในทุกภูมิภาคได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ที่จำเป็นในการทำหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ ในภาคเหนือของประเทศไทย
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีการจัดการความรู้

ความรู้เป็นองค์ประกอบ 1 ใน 3 ส่วนของกระบวนการรับรู้ ได้แก่ ตัวความรู้ (knowledge) ผู้รู้ (knower) กับสิ่งที่ถูกรู้ (known) ซึ่งสามารถรู้ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ซึ่ง Yosyingyong (2006) ได้อ้างถึงนักวิชาการต่างประเทศ คือ Davenport and Prusak (1998) และ Raj (1996) และ Jindawong (2006) ที่ให้คำจำกัดความว่า ความรู้ หมายถึง การใช้ ประสบการณ์ คุณค่า สารสนเทศ ความชำนาญ และสัญชาตญาณเป็นการทำความเข้าใจและการฝึกหัดเพื่อที่จะรู้ในกระบวนการเรียนรู้ (Wiig, 1993) เพื่อกำหนดสภาพแวดล้อม กรอบการทำงานสำหรับการประเมินเพื่อให้ได้ประสบการณ์และสารสนเทศใหม่มีวิธีที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ความรู้หาได้จากเอกสาร ประสบการณ์ในการทำงานประจำ กระบวนการ วิธีการปฏิบัติ และความเชื่อขององค์กร เป็นพลังที่มีอยู่ในตัวของ

ทุกคนไม่สามารถถ่ายทอดผ่านพันธุกรรมได้ผู้ใดมีความรู้มากก็เหมือนมีพลังมาก สามารถตัดสินใจได้ถูกต้อง ทำงานให้เสร็จได้โดยง่าย

Brooking (1999) กล่าวว่า ความรู้ เป็นสารสนเทศที่ได้ผ่านการประมวลผลแล้วอย่างมีความเข้าใจ เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (Dam-Nern, 2006) เป็นมวลประสบการณ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้การปฏิบัติงานหรืออาจเกิดจากการยกระดับของสารสนเทศผนวกเข้ากับบริบทหรือสภาพแวดล้อม เพื่อประยุกต์ใช้ในการทำงาน เพื่อให้ชุมชนหรือองค์กรได้รับการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลที่มีคุณค่าซึ่งมีการนำประสบการณ์ วิจารณ์ญาณ ความคิด ค่านิยม และปัญญาของมนุษย์มาวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ในการสนับสนุนการทำงานหรือใช้ในการแก้ปัญหาสู่การปฏิบัติหรือการใช้งาน (information in action) เป็นแนวทางในการกำหนดความคิด พฤติกรรม และการสื่อสารระหว่างบุคคล ความรู้เป็นสิ่งที่ทำให้คนเข้าใจ แล้วนำความเข้าใจนั้นมาปฏิบัติหรือประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ (Thongdeerert, 2004; Wipawin, 2004; Tantikul and Sitthiwarongchai, 2017)

Dee Si Tham (2003) ได้กล่าวถึง ความรู้คือ ความสามารถในการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective action) และ Withet (1999) กล่าวว่า ความรู้ เป็นทรัพย์สินขององค์กรต้องมีการจัดการและลงทุนด้วยความเอาใจใส่ เพื่อให้ได้คุณค่าจากทรัพย์สินอื่นๆ ในการใช้ประโยชน์ และสร้างมูลค่าเพิ่มจากความรู้ให้ได้มากที่สุดจากความหมายของความรู้ที่ได้ กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น

Nonaka and Takeuchi (1995) นักจัดการความรู้ผู้มีชื่อเสียงระดับโลกได้จำแนกความรู้ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) เป็นความรู้ที่ปรากฏ และมองเห็นได้ชัดเจนในรูปแบบของเอกสาร คู่มือหรือสื่อต่างๆ สามารถถ่ายทอดหรือรวบรวมได้ง่าย ตัวอย่างของ explicit knowledge เช่น หนังสือสอนการเล่น กีตาร์ เอกสารวิธี การตรวจสอบสินค้า หนังสือแสดงขั้นตอนการขายหรือเจรจาต่อรอง เป็นต้น ซึ่ง Wichianpanya (2004) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ว่าเป็นเรื่องราวของการทำกิจกรรมอย่างเป็นระบบต่างๆ ที่เกี่ยวกับความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้างความรู้หรือนวัตกรรมต่างๆ ที่ถูกจัดเก็บในลักษณะของข้อมูลที่ได้จัดเตรียมไว้เพื่อการนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานก่อให้เกิดการแบ่งปันและการถ่ายโอนความรู้ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายให้มีความสมดุลเปรียบด้วยประสิทธิภาพ

2. ความรู้ที่ฝังลึก (Tacit knowledge) เป็นความรู้ที่ไม่ปรากฏชัดเจนถูกฝังลึกและซ่อนเร้นอยู่ในตัวคน อาจเกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้หรือพรสวรรค์ (talent) การถ่ายทอดหรือสื่อสารในรูปแบบของตัวเลขหรือตัวอักษรอาจทำได้ยาก เรียกว่า tacit knowledge จะมีความลึกซึ้งกว่า explicit knowledge ดังที่ Davenport and Prusak (1998) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นเหมือนกุญแจที่มีความสำคัญแห่งความสำเร็จในการได้มาซึ่งความรู้ที่เหมาะสม ณ เวลาที่ถูกต้องจะช่วยให้บุคคลได้แลกเปลี่ยนใช้ข้อมูลสารสนเทศร่วมกันในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการรวมพลังกัน (synergy) ระหว่างบุคคล

Marquardt (2002) กล่าวว่า รูปแบบการจัดการความรู้จัดเป็นองค์ประกอบย่อยประการหนึ่งของรูปแบบการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยรูปแบบการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้จะประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย (subsystem) ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านการเรียนรู้ (learning subsystem) องค์ประกอบย่อยด้านองค์กร (organization subsystem) องค์ประกอบย่อยด้านคน (people subsystem) องค์ประกอบย่อยด้านความรู้ (knowledge subsystem) และองค์ประกอบย่อยด้านเทคโนโลยี (technology subsystem) ซึ่งองค์ประกอบย่อย

ในแต่ละองค์ประกอบล้วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในลักษณะของการพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกันอย่างเป็นพลวัต ดังนั้น การบูรณาการเพื่อพัฒนาทุกองค์ประกอบย่อยอย่างเป็นระบบจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์

Marquardt (2002) ได้อธิบายขั้นตอนในการจัดการความรู้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ (Acquisition) หมายถึง กระบวนการค้นหาความรู้ที่เกี่ยวข้องหรือที่สนใจของชาวบ้าน ด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย กระบวนการแสวงหาความรู้มี 2 ประเภท (Nonaka, 1994) คือ (1) ความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) หมายถึง ความรู้ ความสามารถเฉพาะตัวบุคคล เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ความเชื่อ หรือความคิดเชิงสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย และ (2) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่ปรากฏ และมองเห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรมด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย

2. การสร้างความรู้ (Creation) หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่อันเป็นผลลัพธ์มาจากการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง ข่าวสาร และความรู้ที่เกี่ยวข้องจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์อันเกิดจากประสบการณ์ 4 ประเภท คือ (1) การสร้างความรู้จากการทำปฏิกริยาระหว่าง Tacit Knowledge และ Tacit Knowledge (Socialization) หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ในระดับบุคคล (2) การสร้างความรู้จากการทำปฏิกริยาระหว่าง Tacit Knowledge และ Explicit Knowledge (Externalization) หมายถึง การนำความรู้ฝังลึกมาผ่านกระบวนการกลั่นกรอง และเผยแพร่ในลักษณะของรูปภาพ กรอบแนวคิด (3) การสร้างความรู้จากการทำปฏิกริยาระหว่าง Explicit Knowledge และ Explicit Knowledge (Combination) หมายถึง การบูรณาการความรู้ชัดแจ้งของศาสตร์แขนงต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ ตลอดจนเป็นการนำความรู้ชัดแจ้งไปเผยแพร่อย่างทั่วถึง (4) การสร้างความรู้จากการทำปฏิกริยาระหว่าง Explicit Knowledge และ Tacit Knowledge (Internalization) หมายถึง การสั่งสม Explicit Knowledge ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการรับรู้ การเรียนรู้ และการทำความเข้าใจจนเกิดเป็นความตระหนักในการนำมาศึกษาและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง (Learning by Doing)

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Transfer and Utilization) หมายถึง ระบบการถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ต่างๆ ไปสู่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับอย่างครอบคลุม

4. การประยุกต์ปรับใช้ (Application and Validation) หมายถึง การสร้างวงจรการจัดการความรู้อย่างเป็นพลวัตในลักษณะการหมุนเวียนเปลี่ยนถ่ายความรู้สำหรับ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ทั้งในด้านความรู้ชัดแจ้ง และความรู้ฝังลึกอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการยกระดับสมรรถนะและระดับความน่าเชื่อถือในการดำเนินงานของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทำการคัดเลือกโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ที่จำเป็นในการทำหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) จำนวนทั้งหมด 9 คน ได้แก่ (1) ปราชญ์ชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ จำนวน 3 คน (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือ จำนวน 3 คน และ (3) นักวิชาการด้านผ้า และสิ่งถักทอ จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย โดยนำผลจากการสัมภาษณ์ฯ (ขั้นตอนที่ 1) และเอกสารที่ผู้วิจัยทำการศึกษา ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) ร่วมกับการสังเกตการณ์ และการซักถาม (กลุ่มตัวอย่างเดิม) จำนวนทั้งหมด 9 คน ได้แก่ (1) ปราชญ์ชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ จำนวน 3 คน (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือ จำนวน 3 คน และ (3) นักวิชาการด้านผ้า และสิ่งถักทอ จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย โดยการนำ (ร่าง) รูปแบบฯ ไปประเมินโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวนทั้งหมด 7 คน ได้แก่ (1) นักวิชาการด้านการจัดการความรู้ จำนวน 4 คน (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ หรือปราชญ์ชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ จำนวน 2 คน และ (3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 1 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ส่วน ตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย จำนวน 17 ข้อ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 ท่าน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสภาพการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ที่จำเป็นในการทำหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย (ที่ได้จาก ส่วนที่ 1)

ส่วนที่ 3 รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย แบบประเมินความสอดคล้องรูปแบบการจัดการความรู้ฯ กับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้ฯ กับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย จำนวน 10 ข้อ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Content validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งเป็นการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ที่จำเป็นในการทำหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) (ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนที่ 1 และใช้ประชากรในการวิจัย กลุ่มที่ 1)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย นำผลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 และเอกสารที่ผู้วิจัยทำการศึกษา ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) ร่วมกับการสังเกตการณ์ และการซักถาม (ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนที่ 2 และใช้ประชากรในการวิจัย กลุ่มที่ 2)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย โดยนำ (ร่าง) รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ไปประเมินโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) (ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนที่ 3 และใช้ประชากรในการวิจัย กลุ่มที่ 3)

การวิเคราะห์ข้อมูล

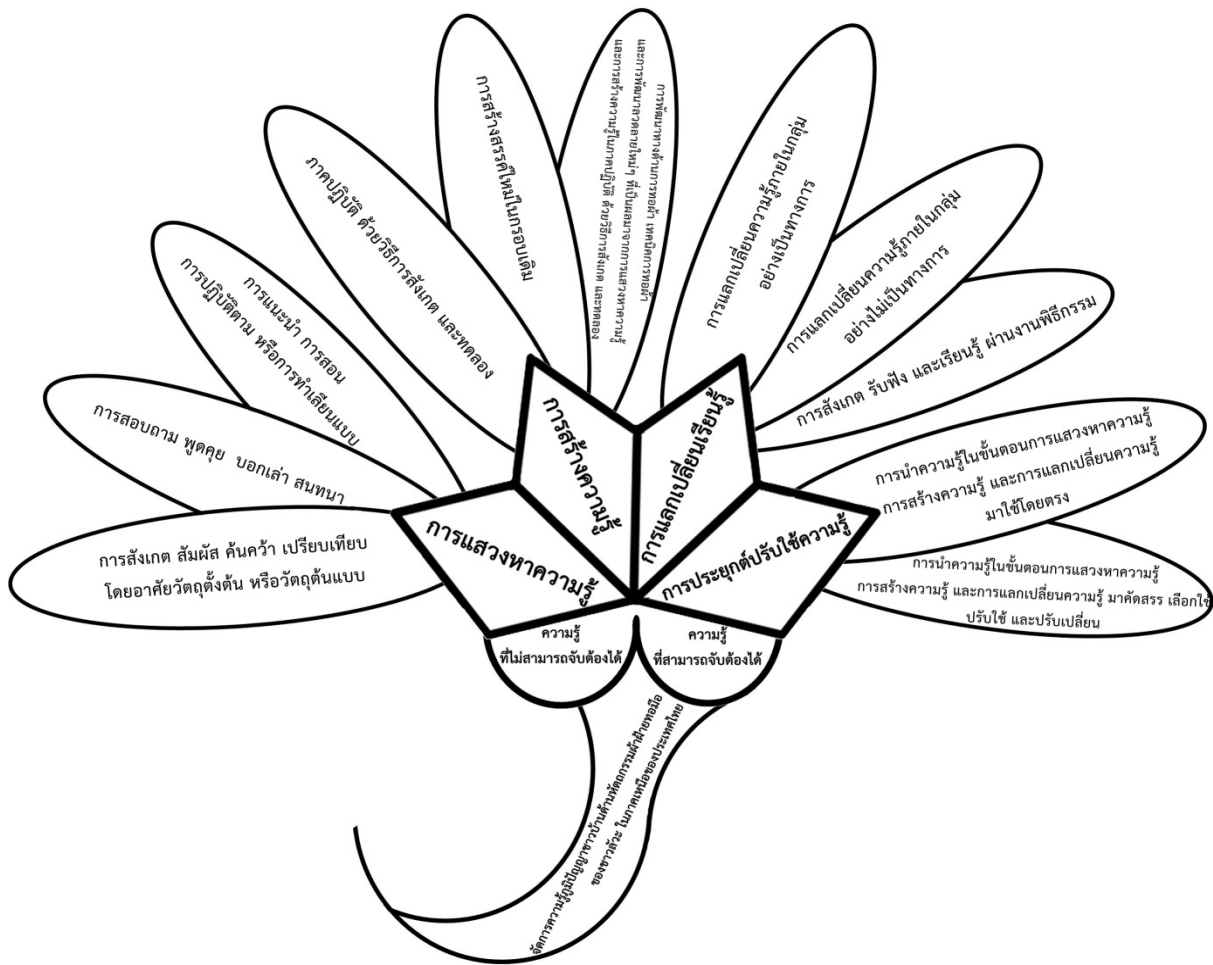
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าพิสัย (Range) และ Rating scale (Likert's Scale)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย เป็นการศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นในการจัดการความรู้ทางภูมิปัญญา ด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ บ้านมิดหลวง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ทั้งนี้ได้ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ที่จำเป็นเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ที่ได้รับการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ตามกรอบแนวคิดว่าด้วยตัวแบบเชิงระบบของการจัดการความรู้ของ Marquardt ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประยุกต์ปรับใช้

ผลการวิจัย พบว่าองค์ความรู้ด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ บ้านมิดหลวง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย (1) องค์ความรู้ด้านการผลิตเส้นใยฝ้าย การตกแต่งลวดลายบนผืนผ้าฝ้าย และการทอผ้าฝ้ายของชาวลัวะบ้านมิดหลวง (2) องค์ความรู้ด้านการย้อมสีเส้นใยฝ้ายของชาวลัวะบ้านมิดหลวง (3) องค์ความรู้ด้านผ้า และการใช้สอยผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ บ้านมิดหลวง โดยนำองค์ความรู้ที่ได้มาผ่านกระบวนการจัดการความรู้ จนได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การแสวงหาความรู้ ด้วยวิธีการสังเกต สัมผัส ค้นคว้า เปรียบเทียบ โดยอาศัยวัตถุตั้งต้น หรือวัตถุต้นแบบ จากผ้าทอโบราณในครอบครัว และในหมู่บ้าน ทั้งนี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ และโดยวิธีการสอบถาม พูดคุย บอกเล่า สนทนา กับช่างทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่เคยทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าในหมู่บ้าน และโดยวิธีการแนะนำ การสอน การปฏิบัติตาม หรือการทำเลียนแบบ กับช่างทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่เคยทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าในหมู่บ้าน (2) การสร้างความรู้ โดยวิธีการสังเกต และทดลอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ และฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญ และความชำนาญด้วยตนเอง ทั้งนี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางด้าน

หัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะและโดยการสร้างสรรค์ใหม่ในกรอบเดิม ซึ่งเป็นการเรียนรู้และฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญ และความชำนาญด้วยตนเอง ทั้งนี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ ในการสร้างสรรค์ใหม่ในกรอบเดิม และโดยวิธีการพัฒนาทางด้านการทอผ้า และเทคนิคการทอผ้า และการพัฒนาตลาดใหม่ๆ ที่เป็นผลมาจากการแสวงหาความรู้ และการสร้างความรู้ในภาคปฏิบัติ ด้วยวิธีการสังเกต และทดลอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้และฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญ และความชำนาญด้วยตนเอง ทั้งนี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางด้านการใช้สอย และระยะเวลา (3) การแลกเปลี่ยนความรู้ โดยวิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ ด้วยวิธีการสอบถาม พูดคุย บอกเล่า สนทนา แนะนำ การสอน การปฏิบัติตาม หรือการทำเลียนแบบ กับช่างทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่เคยทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าในหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ และโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มอย่างเป็นทางการ ด้วยวิธีการสอบถาม พูดคุย บอกเล่า สนทนา แนะนำ การสอน การปฏิบัติตาม หรือการทำเลียนแบบ กับช่างทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่เคยทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าในหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ ผ่านการจัดประชุม การเสวนา การฝึกทักษะ การเรียนการสอน การฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ จากกลุ่ม หรือชุมชน หรือหน่วยงานจากภาครัฐและภาคเอกชนต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เป้าหมาย ประโยชน์ ขั้นตอน อย่างชัดเจน และโดยวิธีการสังเกต รับฟัง และเรียนรู้ ผ่านงานพิธีกรรม ความเชื่อ ที่จัดขึ้นภายในกลุ่ม เช่น การสังเกตเครื่องแต่งกายที่ใช้ในพิธีกรรม การรับฟังเรื่องราวจากการบอกเล่า หรือถ้อยคำที่ใช้ในพิธีกรรม รวมไปถึงการสังเกตเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงประกอบพิธีกรรม (4) การประยุกต์ปรับใช้ความรู้ โดยการนำความรู้ในขั้นตอนการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ และการแลกเปลี่ยนความรู้มาใช้โดยตรงด้วยตนเอง และโดยการนำความรู้มาคิดสรร เลือกรู้ ใช้ ปรับใช้ และปรับเปลี่ยนด้วยตนเอง ดังแผนภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ ในภาคเหนือของประเทศไทย (โมเดลดอกฝ้าย)

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ
ในภาคเหนือของประเทศไทย (โมเดลดอกฝ้าย) (แผนภาพโดยผู้ศึกษาวิจัย, 14 กุมภาพันธ์ 2563)

ผลการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ในครั้งนี้ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนางานหัตถกรรมสิ่งทอของชาวลัวะในทุกภูมิภาค ทั้งทางด้านการพัฒนาความคิด และการสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดเพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกในการพัฒนาทางด้านการออกแบบทั้งเพื่อการตอบสนองต่อการใช้สอยตามจารีตและการใช้สอยในปัจจุบัน และการพัฒนาด้วยการสร้างสรรค์เป็นผลงานหัตถกรรม ที่สร้างสรรค์โดยการคัดสรร เลือกใช้ ปรับใช้ และปรับเปลี่ยน ด้วยวิธีการทดลอง การสร้างสรรค์ใหม่ในกรอบเดิม รวมถึงการพัฒนาทางด้านการทอผ้า เทคนิคการทอผ้า และการพัฒนาลวดลายใหม่ๆ เพื่อการตอบสนองต่อการใช้สอยในรูปแบบใหม่ และการจำหน่าย ทั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่า หากนำรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย มาพัฒนาทั้งทางด้านความคิดควบคู่กับการพัฒนาด้วยการสร้างสรรค์เป็นผลงานหัตถกรรม ที่สร้างสรรค์โดยการคัดสรร เลือกใช้ ปรับใช้ และปรับเปลี่ยน ไปพร้อมกัน จะทำให้หัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย เป็นทั้งงานศาสตร์และงานศิลป์อันทรงคุณค่าทั้งในสังคมและเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย สามารถอภิปรายผลได้ 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ที่จำเป็นในการทำหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ความรู้ทางด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ได้รับการสั่งสมมาจากการประสบการณ์ ผ่านการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นในลักษณะการเรียนรู้แบบง่าย ๆ โดยใช้ขั้นตอนในการจดจำและการเข้าใจเป็นหลัก กล่าวคือต้องได้รับการฝึกฝนเป็นระยะเวลานาน จนเกิดเป็นทักษะความเข้าใจที่ได้รับมาจากการประสบการณ์ การได้ยิน ได้ฟัง การคิด และการปฏิบัติซึ่งสิ่งเหล่านี้จัดเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของมนุษย์ สิ่งดังกล่าวสั่งสมงอกงามขึ้นจากความรู้ประสบการณ์ ผนวกด้วยความเฉลียวฉลาดในการหยั่งรู้อย่างลุ่มลึกเพื่อการปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มพูนคุณค่าขึ้นอย่างสอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบทต่างๆ ของชุมชนและท้องถิ่น ทั้งนี้การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ บ้านมิดหลวง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยอาศัยแบบสัมภาษณ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์หัตถ์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 ท่าน ซึ่งทำให้ได้ข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย จำนวน 17 ข้อ โดยมีค่า IOC มากกว่า 0.5 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ จากทั้งหมด 20 ข้อ และมีข้อคำถามที่ไม่มีความสอดคล้องกับเกณฑ์ จำนวน 3 ข้อ โดยไม่สามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งมีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยจึงตัดข้อคำถามนั้นออก โดยได้นำแบบสัมภาษณ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญข้างต้นมาใช้ในการศึกษาวิจัย ทำให้ได้มาซึ่งผลการศึกษาวิจัยที่เป็นสภาพการจัดการความรู้และองค์ความรู้ที่จำเป็นในการทำหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ ในภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของชาวลัวะ บ้านมิดหลวง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย สถานที่ตั้ง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สังคม การปกครอง ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม และ (2) องค์ความรู้ด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ บ้านมิดหลวง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประกอบไปด้วยการผลิตเส้นใยฝ้าย การตกแต่งลวดลายบนผืนผ้าฝ้าย การทอผ้าฝ้าย การย้อมสีเส้นใยฝ้าย ผ้า และการใช้สอยผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ บ้านมิดหลวง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นสามารถแบ่งความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ บ้านมิดหลวง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ไม่สามารถจับต้องได้ และ (2) ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ บ้านมิดหลวง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่สามารถจับต้องได้

ผ้าและสิ่งถักทอของชาวลัวะ นิยมใช้เส้นใยฝ้ายเป็นวัสดุหลักในการทอ และมีขั้นตอนการทอแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ใช้เส้นใยฝ้ายขนาดใหญ่ ทอด้วยกี่เอวแบบโบราณ และตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่มทั้งเสื้อ และผ้านุ่ง

การตกแต่งลวดลายผ้าของชาวลัวะนั้น ใช้เทคนิควิธีการตกแต่งลวดลายผ้าด้วยวิธีการมัดหมี่เส้นยืน เรียก วิธีการมัดปัก ซึ่งจะประกอบด้วยการมัดปักดำ และการมัดปักแดง ทำให้เกิดเป็นลวดลายสีขาวบนพื้นสีแดง และลายสีขาวบนพื้นสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม นิยมใช้เป็นลวดลายบนผ้าซิ่น หรือผ้านุ่งของชาวลัวะ เมื่อมองดูลวดลายบนผืนผ้าโดยรวมแล้ว จะให้ความรู้สึกถึงสายน้ำไหล และหรือฝูงปลาที่กำลังแหวกว่ายลำนารไปมา เมื่อถูกแสงจากดวงอาทิตย์ส่องกระทบ เกิดปลา ทำให้เกิดแสงสะท้อนระยิบ ระยับ ซึ่งจะทำให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวไปมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นแล้วยังพบว่ามีการใช้เทคนิคการยก หรือการเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษลงไปบนผืนผ้าเพื่อให้เกิดเป็น “ลวดลายตวน” อันปรากฏอยู่ในผืนผ้าในพิธีการชาวลัวะ ได้แก่ ผ้านวดวน และผ้าลาเบย

งานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือบ้านมิดหลง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ นั้น สามารถจัดประเภทผ้าตามประโยชน์หน้าที่การใช้สอยได้ ดังนี้

(1) ผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นผ้าที่ชาวลัวะบ้านมิดหลง ทอขึ้นด้วยมือจากกี่เอวที่ทำมาจากไม้ไผ่ และเส้นฝ้าย ให้เกิดเป็นผืนผ้า กล่าวคือ ใช้เส้นฝ้าย และหรือเส้นใยสังเคราะห์ เป็นวัสดุในการทอด้วยเทคนิคการทอ และการตกแต่งลวดลายผ้าทั้งที่เทคนิคการทอขั้ดธรรมดา เทคนิคการยก เทคนิคการจก เทคนิคการขีด เทคนิคการมัดหมี่ รวมไปถึงเทคนิคการสลับสีเส้นพุ่ง การสลับสีเส้นยืน และการปัก-เย็บ เกิดเป็นผืนผ้าทอที่มีลักษณะโครงสร้างหน้าผ้าแคบ อันเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการตัดเย็บให้เกิดเป็นเครื่องแต่งกาย และเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของชาวลัวะ บ้านมิดหลง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรายละเอียดประเภทผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันชาวลัวะ บ้านมิดหลง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่

เครื่องแต่งกายสำหรับสตรีชาวลัวะ ประกอบไปด้วย 1) เสื้อขาว หรือเสื้อขาวสำหรับสตรีชาวลัวะ ภาษาลัวะเรียกว่า “ราเป๊ะปิง” (2) ผ้าซิ่น หรือผ้าถุงสำหรับสตรีชาวลัวะ ภาษาลัวะเรียกว่า “เด” (3) ปลอกแขน หรือผ้าพันแขน ภาษาลัวะเรียกว่า “จับเต๊ะ” และ (4) ผ้าโพกหัว หรือผ้าคลุมศีรษะ ภาษาลัวะเรียกว่า “ปูกาย”

เครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษชาวลัวะ ประกอบไปด้วย (1) เสื้อขาว หรือเสื้อขาวสำหรับบุรุษชาวลัวะ ภาษาลัวะเรียกว่า “ราเป๊ะปุราเมะ” และ (2) กางเกงขาว หรือกางเกงขาวสำหรับบุรุษชาวลัวะ ภาษาลัวะเรียกว่า “เวปุราเมะ”

ผ้าและสิ่งทอที่ใช้ในครัวเรือน ที่ประกอบไปด้วย (1) ย่อม หรือ ถุงยาม ของชาวลัวะ ประกอบไปด้วย “ถุงร่ายาง” “ถุงปิง” “ถุงรางะ” “ถุงปุ” “ถุงชาย” หรือ “ถุงไชย” “ถุงลอง” “ถุงระงะสะคลัก” (2) ถุงแถบ ถุงไถ่ หรือถุงน้อย (3) ผ้าตุ้มขาว หรือผ้าห่มขาว ภาษาลัวะเรียกว่า “ราโจ๊ะปิง” และ (4) ผ้าตุ้มแดง หรือผ้าห่มแดง ภาษาลัวะเรียกว่า “ราโจ๊ะสะคลัก”

(2) ผ้าที่ใช้ในพิธีกรรมสำหรับชาวลัวะ เป็นผ้าที่ชาวลัวะบ้านมิดหลง ทอขึ้นด้วยมือจากกี่เอวที่ทำมาจากไม้ไผ่ และเส้นฝ้ายแท้ ให้เกิดเป็นผืนผ้า กล่าวคือ ใช้เส้นฝ้ายย้อมสีธรรมชาติเป็นวัสดุในการทอด้วยเทคนิคการทอ ขั้ดธรรมดา การสลับสีเส้นพุ่ง การสลับสีเส้นยืน การยก การจก การขีด และ การมัดหมี่ รวมไปถึงการปักและการเย็บ ให้เกิดเป็นผืนผ้าหน้า อันเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกาย และเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการพิธีกรรมของชาวลัวะบ้านมิดหลง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ผืนผ้าที่ใช้ในพิธีกรรมของชาวลัวะบ้านมิดหลง ตามจารีตเดิมนั้นจะต้องถูกถักทอมาจากเส้นใยและการย้อมสีจากธรรมชาติเท่านั้น โดยไม่มีวัสดุ หรือส่วนประกอบอื่นใดที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นใหม่ที่ได้มาจากธรรมชาติ ซึ่งรายละเอียดประเภทผ้าที่ใช้ในพิธีกรรม

ชาวลัวะบ้านมิดหลง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ (1) ผ้าปูศพ หละหรือ ผ้าห่อศพ ประเภทที่ 1 ชาวลัวะเรียกว่า “ลาบาย” ในบางพื้นที่เรียก “ลาเบย” หรือ “ลัมเบ” (2) ผ้าปูศพ หละหรือ ผ้าห่อศพ ประเภทที่ 2 ชาวลัวะเรียกว่า “ตวน” หรือ “ผ้าตวน” (3) ผ้าคลุมศพ และ ผ้าคลุมหน้าศพ ชาวลัวะเรียกว่า “สะเจากวนเกร” และ (4) เสื้อดำ หรือเสื้อดำสำหรับสตรีชาวลัวะ ชาวลัวะเรียกว่า “ราเป๊ะลอง”

2. การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย องค์ความรู้ด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ บ้านมิดหลง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย (1) องค์ความรู้ด้านการผลิตเส้นใยฝ้าย การตกแต่งลวดลายบนผืนผ้าฝ้าย และการทอผ้าฝ้ายของชาวลัวะบ้านมิดหลง (2) องค์ความรู้ด้านการย้อมสีเส้นใยฝ้ายของชาวลัวะบ้านมิดหลง (3) องค์ความรู้ด้านผ้า และการใช้สอยผ้าฝ้ายทอมือชาวลัวะ บ้านมิดหลง โดยนำองค์ความรู้ที่ได้มาผ่านกระบวนการจัดการความรู้ จนได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย 4 ขั้นตอน ดังนี้

(1) การแสวงหาความรู้ ด้วยวิธีการสังเกต สัมผัส ค้นคว้า เปรียบเทียบ โดยอาศัยวัตถุตั้งต้น หรือวัตถุต้นแบบ จากผ้าทอโบราณในครอบครัว และในหมู่บ้าน ทั้งนี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ และโดยวิธีการสอบถาม พูดคุย บอกเล่า สนทนา กับช่างทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่เคยทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าในหมู่บ้าน และโดยวิธีการแนะนำ การสอน การปฏิบัติตาม หรือการทำเลียนแบบกับช่างทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่เคยทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าในหมู่บ้าน

(2) การสร้างความรู้ โดยวิธีการสังเกต และทดลอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้และฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญและความชำนาญด้วยตนเอง ทั้งนี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะและโดยการสร้างสรรค์ใหม่ในกรอบเดิม ซึ่งเป็นการเรียนรู้และฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญ และความชำนาญด้วยตนเอง ทั้งนี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ ในการสร้างสรรค์ใหม่ในกรอบเดิม และโดยวิธีการพัฒนาทางด้านการทอผ้า และเทคนิคการทอผ้า และการพัฒนาลวดลายใหม่ๆ ที่เป็นผลมาจากการแสวงหาความรู้ และการสร้างความรู้ในภาคปฏิบัติ ด้วยวิธีการสังเกต และทดลอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้และฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญ และความชำนาญด้วยตนเอง ทั้งนี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางด้านการใช้สอย และระยะเวลา

(3) การแลกเปลี่ยนความรู้ โดยวิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ ด้วยวิธีการสอบถาม พูดคุย บอกเล่า สนทนา แนะนำ การสอน การปฏิบัติตาม หรือการทำเลียนแบบ กับช่างทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่เคยทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าในหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ และโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มอย่างเป็นทางการ ด้วยวิธีการสอบถาม พูดคุย บอกเล่า สนทนา แนะนำ การสอน การปฏิบัติตาม หรือการทำเลียนแบบ กับช่างทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่เคยทอผ้าในหมู่บ้าน หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าในหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ ผ่านการจัดประชุม การเสวนา การฝึกทักษะ การเรียน การสอน การฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ จากกลุ่ม หรือชุมชน หรือหน่วยงานจากภาครัฐและภาคเอกชนต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เป้าหมาย ประโยชน์ ขั้นตอน อย่างชัดเจน และโดยวิธีการสังเกต รับฟัง และเรียนรู้ ผ่านงานพิธีกรรม

ความเชื่อ ที่จัดขึ้นภายในกลุ่ม เช่น การสังเกตเครื่องแต่งกายที่ใช้ในพิธีกรรม การรับฟังเรื่องราวจากการบอกเล่า หรือ ถ้อยคำที่ใช้ในพิธีกรรม รวมไปถึงการสังเกตเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงประกอบพิธีกรรม

(4) การประยุกต์ปรับใช้ความรู้ โดยการนำความรู้ในขั้นตอนการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ และการแลกเปลี่ยนความรู้มาใช้โดยตรงด้วยตนเอง และโดยการนำความรู้มาคัดสรร เลือกใช้ ปรับใช้ และปรับเปลี่ยนด้วยตนเอง

3. ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะ บ้านมิดหลวง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยอาศัยแบบสัมภาษณ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งเป็นการหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 ท่าน มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งที่เป็นข้อมูลความรู้ที่สามารถจับต้องได้ และข้อมูลความรู้ที่ไม่สามารถจับต้องได้ นำมาผ่านกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย และการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นการประเมินความสอดคล้อง และความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย จากนั้นนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 7 คน โดยอาศัยแบบประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย ทั้งนี้สามารถแบ่งการประเมินออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การประเมินความสอดคล้องรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทยกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทยกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย ซึ่งได้ผลการประเมินดังนี้

(1) การประเมินความสอดคล้องรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทยกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทยมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย ที่สามารถนำไปใช้ได้ จำนวน 10 ข้อ โดยมีค่า IOC มากกว่า 0.5 จากทั้งหมด 11 ข้อ ซึ่งรูปแบบการจัดการความรู้ ในขั้นตอนการจัดการความรู้ ขั้นที่ 1 การแสวงหาความรู้ โดยวิธีการศึกษาเรียนรู้จากหนังสือ ตำรา และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพียงข้อเดียวที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 แสดงว่าไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย ซึ่งไม่สามารถนำไปใช้ได้ ผู้วิจัยจึงจัดรูปแบบการจัดการความรู้ ในข้อนี้ออก

(2) การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทยกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย อาศัยแบบประเมินความสอดคล้อง และความเหมาะสมสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย และ

แปลผลโดยใช้มาตรวัดแบบ Rating scale (Likert's Scale) 5 ระดับ ซึ่งใช้คำถาม หรือหัวข้อการประเมินที่เป็นเชิงบวก ไม่ใช้คำถาม หรือหัวข้อการประเมินที่เป็นเชิงลบเพื่อป้องกันการสับสน (Sisa-at, 2002) พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทยมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย ที่มีความเหมาะสมมาก สามารถนำไปใช้ได้ โดยมีค่าเฉลี่ย อยู่ในช่วงค่าเฉลี่ย 3.21-4.00 จำนวน 10 ข้อ จากทั้งหมด 11 ข้อ ซึ่งรูปแบบการจัดการความรู้ ในขั้นตอนการจัดการความรู้ ขั้นที่ 1 การแสวงหาความรู้ โดยวิธีการศึกษาเรียนรู้จากหนังสือ ตำรา และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพียงข้อเดียวที่มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1 ซึ่งอยู่ในช่วงค่าเฉลี่ย 0.81-1.60 ควรปรับปรุง ซึ่งไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย จึงไม่สามารถนำไปใช้ได้ ผู้วิจัยจึงดัดรูปแบบการจัดการความรู้ ในข้อนี้ออก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

แนวทางในการต่อยอดองค์ความรู้และพัฒนาหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ โดยประสงค์ให้มีการนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาเป็นผลงานหัตถกรรมเพื่อส่งเสริมอาชีพ และเพิ่มรายได้แก่กลุ่มชน ให้เกิดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ โดยอาศัยหลักการส่วนผสมทางการตลาด หรือ Marketing Mix หรือ 4P ที่ประกอบไปด้วย (1) Product (งานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือชาวลัวะ) ซึ่งจะต้องสร้างสรรค์ผลงานให้ตรงกับความต้องการของตลาด ความแตกต่าง รู้จักการประยุกต์ผลงานสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นผลงานใหม่ เช่น การนำผ้าฝ้ายทอมือชาวลัวะที่มีเนื้อหนา แน่น หยาบ มาประยุกต์เป็นพรมเช็ดเท้า หรือใช้เป็นวัสดุหลักในการทำเฟอร์นิเจอร์ เพื่อความคงทนต่อเวลาและการใช้สอย เป็นต้น (2) Place (ช่องทางการจัดจำหน่ายงานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือชาวลัวะ) ซึ่งควรจะต้องคำนึงถึงการเข้าถึงของตลาด หรือผู้ซื้อ และควรเพิ่มคุณค่าหรือเสริมแรงให้กับผู้ผลิตให้เกิดความรู้สึกลอยสบาย และผู้ซื้ออยากซื้อ ทั้งการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในแหล่ง หรือชุมชน มีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านการสาธิต และลงมือทำจริง อันเป็นวิถีชีวิตที่มีมาแต่เดิม ซึ่งนอกจากจะช่วยในเรื่องของการจำหน่ายสินค้าแล้ว ยังทำให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่ง หรือชุมชน ในลักษณะการท่องเที่ยวที่มีชีวิตอันเป็นผลทำให้เกิดความยั่งยืนทางอาชีพ โดยใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิม หรือการนำสินค้างานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือชาวลัวะ เข้าสู่ระบบการขายออนไลน์ เพื่อสะดวกต่อการเข้าถึงของผู้ซื้อ และจัดส่งสินค้าผ่านการจัดส่ง รับผิดชอบสินค้า ของรัฐวิสาหกิจ และเอกชน (3) Promotion (การส่งเสริมการตลาดงานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือชาวลัวะ) โดยร่วมมือกับภาคี เครือข่าย หน่วยงาน ต่างๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานเอกชน ที่มีความเกี่ยวข้อง และมีศักยภาพในการส่งเสริมทางด้านการตลาด (4) Price (ราคางานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือชาวลัวะ) เป็นที่ทราบดีแล้วว่า งานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือชาวลัวะ มีคุณค่าและมูลค่าในฐานะงานศาสตร์และศิลป์ จึงควรมุ่งเน้นให้เห็นถึงคุณค่าที่มีความสอดคล้องกับมูลค่าเป็นสำคัญ ทั้งนี้อาจกำหนดมูลค่าหรือราคาตามความเหมาะสมกับตลาด ทั้งในระดับราคาเพียงราคาเดียว (One Price Policy) หรือราคาที่แตกต่างกัน (Variable Price Policy) เป็นต้น ซึ่งจะขึ้นอยู่กับคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าที่ผลิตและพัฒนาขึ้นมา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

แนวทางในการต่อยอดองค์ความรู้ รูปแบบจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้มีความสำคัญในด้านวิชาการ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ของรูปแบบจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทยในการวิจัยครั้งต่อไป และการวิจัยเชิงประเมิณภายหลังการนำรูปแบบจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทยไปใช้ ทั้งนี้ควรให้มีการจัดเก็บความรู้ เพื่อสะดวกต่อการเข้าถึง หรือการใช้ความรู้ และเผยแพร่ความรู้เพื่อให้องค์ความรู้ถูกถ่ายทอดผ่านนวัตกรรมการสื่อสาร สอนเทศ ทั้งการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบเอกสาร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Brooking, A. (1999). *Corporate Memory: Strategies for Knowledge Management*. London: Thomson International Business Press.
- Dam-Nern, P. (2006). *Knowledge management in the community*. Buriram: Buriram Rajabhat University. (in Thai)
- Davenport, T. H. (1997). *Information ecology*. New York: Oxford University Press.
- Dee Si Tham, K. (2003). *Increasing productivity in industrial work*. Publishing House, Electrical and Electronics Institute. Bangkok: Sun Ad and Print Limited Partnership. (in Thai)
- Jindawong, P. (2006). *Knowledge Management = Knowledge Management: The Experience*. Bangkok: CWC. Printing. (in Thai)
- Marquardt, M.J. (2002). *Building the Learning Organization: A Systems Approach to Quantum Improvement and Global Success*. New York: McGraw-Hill.
- Nonaka, I. (1994). A dynamic theory of organizational knowledge creation. *Organization Science*, 5(1), 14-37.
- Raj, M. (1996). *Encyclopadic of Psychology and Education: Volumn 3 (M-Z)*. New Delhi: ANMOL Publications PVT.
- Sirindhorn Anthropology Center. (1999). *Society and culture in Thailand*. Thailand: Culture and society.
- Sisa-at, B. (2002). *Initial research*. 7th ed. Bangkok: Suveeriyasan. (in Thai)
- Tantikul, J. and Sitthiwarongchai, C. (2017). Factors affecting employee engagement with the organization of Garment Co., Ltd. *Innovation and Management Journal*, 2, 54-66. (in Thai)
- Thongdeerert, C. (2004). *Local knowledge: Knowledge management towards social management*. Bangkok: College of Social Management. (in Thai)
- Wichianpanya, P. (2004). *Knowledge Management: Fundamentals and Applications*. Bangkok: P.O. (in Thai)

- Wigg, K. (1993). *Knowledge Management Foundations*. Arlington: Schema Press.
- Wipawin, N. (2004). *Knowledge management and knowledge base*. Bangkok: SR Printing Mass Products. (in Thai)
- Withet, N. (1999). *Knowledge Management: Techniques for translating knowledge into competitive advantage*. (Translated from Thomas H. Davenport, Lawrence Przac). Bangkok: Print D. (in Thai)
- Yosyingyong, K. (2006). *Organization knowledge management and case studies*. Bangkok: Mr. Copy (Thailand) Ltd. (in Thai)